

POSLOVNE KNJIGE POLJOPRIVREDNIKA¹

Slavko Vukša², Ivan Milojević³, Milorad Zekić⁴

Originalni naučni rad

doi: 10.5937/OdrRaz2202007V

УДК: 005.92:338.43

657.37

Apstrakt

Poslovanje, kao kretanje ekonomskih faktora u određenom smeru podrazumeva kontinuirano praćenje, nezavisno od toga da li uzrokuje promene ili održava postojeće stanje. U tom smislu, računovodstvo je najznačajniji deo ukupnog informacionog sistema svakog poslovnog subjekta čije informacije su neopohne finansijskom menadžmentu prilikom odlučivanja. U ovom radu ćemo kao poslovnog subjekta prikazati poljoprivredno gazdinstvo kao glavnu proizvodno-organizaciona jedinica u poljoprivredi. Sa aspekta profitabilnosti poljoprivredna gazdinstva se mogu posmatrati kao gazdinstva koja posluju na tržišnom principu (komercijalna), čije se poslovanje može smatrati agrobiznisom te bi trebala biti u sistemu PDV-a i ona koja posluju na netržišnom principu (nekomercijalna), koja se bave proizvodnjom za sopstvene potrebe.

Ključne reči: knjigovodstvo, poljoprivredno gazdinstvo, porez na dodatu vrednost, porez na dohodak građana

Uvod

---

¹ Rad je rezultat naučno istraživačkog rada na projektu „Mogućnost transfera znanja iz knjigovodstva poljoprivrednim gazdinstvima opštine Bojnik“, sufinansiran od strane Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srbije, broj 400-00-00010/53/2022-02 od 26.12.2022. godine

² Profesor emeritus, Univerzitet Alfa BK, Beograd, R. Srbija, e-mail: slavkovuksa@gmail.com

³ Naučni savetnik, Ministarstvo odbrane Republike Srbije e-mail: drimilojevic@gmail.com

⁴ Vanredni profesor, Visoka škola za menadžment i ekonomiju Kragujevac, R. Srbija, e-mail: milorad.zekic@vsem-portal.com

Privreda kao sistem sačinjena je od mnoštva podsistema, mi ćemo u ovom radu posmatrati poljoprivredno gazdinstvo, kao jedan od najznačajnijih podsistema poljoprivrede. Možemo ga posmatrati kao grupu elemenata, materijalnih ili nematerijalnih, koji su međusobno povezani i koji funkcionišu sa svrhom ostvarivanja jednog ili više ciljeva. Svaki sistem mora da ima kako inpute tako i outpute. Najčešće se smatra da sistem ima više elemenata i da veze među njima, mogu biti direktne ili indirektne. Skup elemenata sa svim svojim svojstvima čini sadržaj sistema, a veze među elementima sistema čine strukturu sistema. Elementi i veze među njima omogućavaju ostvarivanje cilja i postojanje sistema.

Ako se želi osigurati opstanak poljoprivrednog gazdinstva u njegovom okruženju i tržištu, njegovim poslovanjem i razvojem se mora upravljati. Pritom je nužno uvažavati ograničenja koja proizilaze iz sigurnosti i uspešnosti poslovanja. Funkcionisanje poslovnog sistema u kome su funkcije uzajamno povezane, zahteva i uspostavljanje određenih odnosa između njih. (Đorđević, D., 2020). S tim u vezi, računovodstvena funkcija se organizuje kao jedinstven integralni sistem, sa namenom da se u okviru njega obavljaju zadaci po principu tradicionalnog koncepta računovodstva. Zavisno od oblika privrednog subjekta, njegove delatnosti, veličine i funkcionalnih celina, računovodstvena funkcija ima određen izgled, u kome dominantnu ulogu ima knjigovodstvo, koje možemo definisati kao „standardizovano evidenciranje poslovnih promena finansijske prirode u evidencijama poslovnog subjekta koje se temelje na verodostojnim knjigovodstvenim ispravama“ (Vukša, S., 2017).

Metode i uzorak istraživanja

U radu smo koristili deskriptivnu metodu kombinovanu sa metodom analize sadržaja primenjenu na do sada poznate i u pozitivnom pravu korišćenje modele računovodstvenih evidencija prostog knjigovodstva. Istraživanje smo usmerili na oblast opštine Bojnik prevashodno upoređujući broj poljoprivrednih gazdinstava i knjigovodstvenih sistema koje oni koriste.

Egzistiranje preduzetnika u računovodstvenom smislu

Preduzetnik može da bude obveznik poreza na prihode od samostalne delatnosti na stvarno ostvaren prihod ili na paušalno utvrđen prihod od strane Poreske uprave. Međutim, ono što često dovodi do zabune je da prilikom osnivanja svaki preduzetnik koji nije paušalac ima pravo, ali ne i obavezu da se registruje u sistem PDV-a.

Kada se preduzetnik registruje u APR-u dužan je da u narednih 15 dana podnese poresku prijavu za plaćanje poreza i doprinosa Poreskoj upravi. Tada može da podnese jedan od dva obrasca:

- Obrazac PPDG-1R – za plaćanje paušalnog poreza, i
- Obrazac PPDG-1S – za plaćenje poreza na stvarno ostvaren prihod.

Prvi znači da je visina poreza koji preduzetnik plaća unapred određena od strane Poreke uprave i to u skladu sa Uredbom o bližim uslovima, kriterijumima i elementima za paušalno oporezivanje. Time je preduzetnik oslobođen obaveze da beleži svoje prihode i rashode jer to koliko otprilike zarađuje i na koliki iznos treba da plati porez Poreska procenjuje umesto njega.

U drugom slučaju preduzetnik se opredeljuje da vodi poslovne knjige, što znači da beleži robu/usluge koje je prodao i koliko ima troškova. Odnosno, on se samooporezuje na osnovu stvarnog iznosa prihoda. (Milojević, I., 2021)

Koji god način da izabere, preduzetnik se biranjem obrasca odlučuje na koji način će da plaća porez na dohodak. Odnosno, oba slučaja odnose se na zaradu od poslovanja.

Granica obavezne registracije u sistemu PDV-a svakog privrednog subjekta je njegov prihod za prethodnu godinu dana, koja ne moga da bude kalendarska godina. Ako prihod ostane ispod 8.000.000 dinara privredni subjekat nema obavezu registrovanja u sistem PDV. Međutim, nepripadanje sistemu odbračuna poreza na dodatu vrednost poljoprivrednika ne oslobađa obaveze vođenja poslovnih knjiga.

Poslovne knjige poljoprivrednika kada nije u sistemu PDV-a

U zakonodavstvu Republike Srbije jedna od poslednjih usvojenih izmena odnosi se na prelazak sa prostog na dvojno knjigovodstvo, a ova obaveza stupa na snagu od 01. januara 2019. godine. U skladu sa ovom izmenom, od 01.01.2019. preduzetnici više nemaju mogućnost da vode svoje poslovne knjige po sistemu prostog knjigovodstva. Ova mogućnost im je ukinuta, pa sada imaju zakonsku obavezu da pređu na sistem dvojnog knjigovodstva.

Do 2019. godine preduzetnici su imali mogućnost vođenja prostog knjigovodstva gde se ne primenjuje načelo dvostranog obuhvatanja poslovnih promena, već se promene na imovini, prohodima, rashodima i obavezama evidentiraju tabelarno hronološki. To znači da se promene na imovini ne uslovljavaju istovremeno prikazivanja promena u izvorima sredstava. Prosto knjigovodstvo predstavlja evidentiranje ograničenog broja događaja vezanih za poslovanje. Finansijski rezultat se utvrđuje tako što se pravi popis imovine na početku poslovnog perioda i imovine na kraju godine, a zatim se pravi popis svih obaveza i potraživanja. U prostom knjigovodstvu vodili su se podaci o osnovnim sredstvima, alatu i inventaru, kao i podaci o prihodima i rashodima, koji su se evidentirali u:

- Poslovnu knjigu prihoda i rashoda (PK-1),
- Poslovnu knjigu osnovnih sredstava (PK-2)
- Trgovačku knjigu u maloprodaji (TK)
- „Pomoćne eviencije: kalkulacija prodajne cene (KL), list dnevnog prometa ugostitelja (DPU), evidencija o kupovini, preradi, proizvodnji i prometu proizvoda od plemenitog metala i dragog kamenja, čiji je sastavni deo potvrda o kupovini i zameni plemenitih metala i dragog kamenja (PM, PM-1), evidencija o gotovim proizvodima (GP), prijemni evidencioni list komisije robe (KR), poslovna knjiga o ostvarenom prometu paušalno oporezovanih obveznika (KPO) za preduzetnike koji porez na dohodak građanin plaćaju paušalno.“ (Vukša, S., 2017)

Paušalno oporezivanje je sistem oporezivanja pretpostavljenog prihoda i dostupan je samo preduzetnicima. „Preduzetnici-paušalci su razvrstani u grupe koje čine svi preduzetnici-paušalci koji obavljaju istu pretežnu delatnost. Pretežna delatnost je delatnost koja je kao takva registrovana u registru privrednih subjekata, odnosno delatnost od čijeg obavljanja je u poreskom periodu preduzetnik-paušalac ostvario viši iznos prihoda u odnosu na onu koju je registrovao kao pretežnu delatnost.“ (Sl. Glasnik RS", br. 94/2019, 96/2019 - ispr. I 156/2020)

Poljoprivrednici koji nisu u sistemu PDV-a, tj. Koji su „paušalci“ svoje poslovanje evidentiraju u Poslovnoj knjizi o ostvarenom prometu paušalno oporezovanih preduzetnika ili skraćeno KPO knjigu. Navedena obaveza je propisana članom 43. Zakona o porezu na dohodak građana.

Pre početka knjiženja KPO knjiga se overava kod nadležnog poreskog organa. Na žalost većina paušalaca ovo pravilo ne poštuje, i ne overava KPO knjigu. To može dovesti do osporavanja validnosti ovog dokumenta u slučaju Poreske kontrole, pa bi se prihodi utvrđivali na drugi način. Međutim, ovo nije razlog za oduzimanje prava na paušalno oporezivanje. Takođe, Zakonom o poreskom postupku i poreskoj administraciji sankcija za kršenje ove odredbe nije propisana.

Poslovne knjige značajne za računovodstveni sistem se mogu u zavisnosti od načina gde se vode otvoriti i voditi kako u slobodnim listovima tako i uvezane u knjigu ili prenete na neku vrstu magnetnih ili elektronskih medija kako bi se po potrebi mogle štampati ili prikazivati za potrebe korisnika u vidu određenih obrazaca i pregleda koji mogu biti i propisani. (Pantić N., 2021) S tim u vezi prema tehnici vođenja poslovne knjige mogu biti u papirnom obliku na kome se upisuju olovkom ili mašinom ili elektronski na kome se upisuju na računaru. Bez obzira na koji način se vodile one moraju biti na zahtev nadležnih organa (vlasnika, države, banaka, javnosti itd.) uvezane i overene od strane ovlašćenog lica.

Knjiga o ostvarenom prometu se vodi za vremenski period od jedne godine, nakon čega je istu potrebno arhivirati i čuvati u propisanom vremenskom periodu i na odgovarajući način kako bi bila dostupna za bilo koju kontrolu, koji se primenjuje za poslovnu dokumentaciju. Poreska uprava će svakako tražiti KPO knjigu na uvid ukoliko je preduzetnik-paušalac prekoračio limit od 6.000.000 novčanih jedinica i

Poslovne knjige preduzetnika kada su u sistemu PDV-a

„Vlasnici gazdinstva mogu na dobrovoljnoj bazi da se opredele za upisivanje u Registar poljoprivrednih gazdinstava, čime stiču pravo na podsticaje, ali i ulaze u sistem PDV-a, jer se njihovo poslovanje smatra agrobiznisom. Kada je u pitanju porez na dodatnu vrednost (PDV), obveznici su ona poljoprivredna gazdinstva čiji promet od prihoda ostvarenih prodajom poljoprivrednih proizvoda i usluga prelazi 8.000.000 dinara u prethodnih 12 meseci. Poljoprivredna gazdinstva se dobrovoljno mogu opredeliti i evidentirati u sistem PDV-a ukoliko procene da je to za njih povoljno iako nemaju promet preko osam miliona.“ (Pavlović, M.M., 2021)

U registru poljoprivrednih gazdinstava poljoprivredno gazdinstvo može imati aktivan ili pasivan status. Pasivna poljoprivredna gazdinstva gube pravo na podsticaje u okviru agrarne politike.

Zakonom o porezu na dodatu vrednost poljoprivredna gazdinstva koja su u sistemu PDV-a moraju da se pridržavaju zakonskih pretpostavki, tj. da za svoj promet izdaju odgovarajuće fakture, da vode dvojno knjigovodstvo, obračunavaju i plaćaju porez na dodatu vrednost, postuju poreski kalendar i dr.

Poslovne knjige koje bi poljoprivredna gazdinstva koja su u sistemu PDV-a trebala da vode pripadaju Evidenciji prometa robe koja obuhvata podatke o nabavci, prodaji i prodajnoj ceni robe. Evidenciju prometa čine:

- „Knjiga evidencije prometa (KEP obrazac),
- Prijemni list komisije robe (PKR obrazac),
- Evidencija prodate, isplaćene i vraćene komisije robe (PKR-1),
- Dnevni izveštaj o prijemu robe na komisiju prodaju od komitenata fizičkih lica (KRI obrazac),
- Dnevni izveštaj isplaćene i vraćene robe komitentima - fizičkim licima (KRI-1 obrazac),
- Dnevni pumpni izveštaj (DPI obrazac).“ (Sl. Glasnik RS", br. 99/2015 i 44/2018 - dr. Zakon)

U KIR (knjiga izdatih računa) ubacujemo izdate račune i na taj način imamo evidenciju o dugovnom saldu poreza na dodatu vrednost, dok u KPR (knjiga primljenih računa) evidentiramo primljene račune te vodimo evidenciju o prethodnom porezu.

Za poljoprivredno gazdinstvo je dovoljna evidencija na KEP obrascu, koji je prikazan u nastavku.

Slika br. 2: Knjiga evidencije prometa

Obrazac KEP*

TRGOVAC: _____
 OBJEKAT-PRODAJNO MESTO: _____
 MESTO: _____

KNJIGA EVIDENCIJE PROMETA
 ZA _____ GODINU

Red. broj	Datum evidencije (dan i mesec)	Opis evidentirane promene (naziv, broj i datum dokumenta)	Iznos dinara	
			zaduženje	razduženje
1	2	3	4	5
		DONOS		
		SVEGA ZA PRENOS		

	M.P.	ODGOVORNO LICE
--	------	----------------

Izvor: https://www.paragraf.rs/propisi/pravilnik_o_evidenciji_prometa.html

Knjiga evidencije vodi se posebno za svako veleprodajno mesto, prodajni objekat i drugo prodajno mesto na kojem se obavlja trgovina na malo, pružaju komisione usluge i vrši otkup poljoprivrednih proizvoda i domaćih životinja. Trgovac koji u okviru prodajnog objekta ima više poslovnih jedinica ili odeljenja, može da vodi posebno Knjigu evidencije za svaku poslovnu jedinicu ili odeljenje, u skladu sa ovim

pravilnikom. Trgovac koji obavlja trgovinu na malo van prodajnog objekta Knjigu evidencije vodi na nivou celokupnog svog prometa u trgovini van prodajnog objekta.

Zaključak

Vođenje poslovnih evidencija zahteva za nivo poljoprivrednika od izuzetnog je značaja naspram ekstenzivne poljoprivredne proizvodnje i uslova u kojima se ona odvija. Prvenstveno ističući zaključak da je ekonomičnost vođenja računovodstva prvi preduslov za njegovu održivost i prihvatljivost od strane poslovnih subjekata, a time i za poljoprivrednike. Nevelik broj poljoprivrednika iz dela koji je bio predmet ovog istraživanja zaodovoljava kvantitativne i kvalitativne uslove vođenja knjigovodstva, prevashodno zbog starosne dobi, a i zbog nivoa obučenosti. Istraživanje je pokazalo da se poslovne evidencije prostog knjigovodstva i dalje daleko prihvatljivije od dvojnog knjigovodstva i da se time omogućava postepeno uvođenje ekonomskih tokova poljoprivredne proizvodnje u statističke okvire društva.

Literatura

1. Đorđević, D., & Krstić, D. (2020). The relationship between fiscal policy and sustainable development. *Održivi razvoj*, 2(1), 7-15. <https://doi.org/10.5937/OdrRaz2001007D>
2. Milojević, I., Krstić, D., & Bukovala, J. (2021). Accounting information as the basis for strategic management of agricultural enterprises. *Ekonomika poljoprivrede*, 68(4), 1121-1130. <https://doi.org/10.5937/ekoPolj2104121M>
3. Pantić, N., Damnjanović, R., Kostić, R., (2021). Metod ekonomske analize kao deo metoda društvenih nauka. *Akcionarstvo*, 27(1), 7–26.
4. Pavlović, M. M., Popović, J., & Turnjanin, D. (2021). Development of small and medium enterprises in Serbia. *Oditor*, 7(2), 47-64. <https://doi.org/10.5937/Oditor2102047P>

5. Pravilnik o evidenciji prometa ("Sl. Glasnik RS", br. 99/2015 i 44/2018 - dr. Zakon)
6. Pravilnik o obliku, sadržini i načinu vođenja evidencije o pdv i o obliku i sadržini pregleda obračuna pdv („Službeni glasnik RS“, broj 90/17 , 119/17 , 48/18 , 60/18 , 75/19 , 159/20)
7. Pravilnik o poslovnim knjigama i iskazivanju finansijskog rezultata po sistemu prostog knjigovodstva ("Sl. Glasnik RS", br. 140/2004 i 44/2018 - dr. Zakon)
8. Uredba o bližim uslovima, kriterijumima i elementima za paušalno oporezivanje obveznika poreza na prihode od samostalne delatnosti ("Sl. Glasnik RS", br. 94/2019, 96/2019 - ispr. I 156/2020)
9. Uredba o bližim uslovima, kriterijumima i elementima za paušalno oporezivanje obveznika poreza na prihode od samostalne delatnosti ("Sl. Glasnik RS", br. 94/2019, 96/2019 - ispr. I 156/2020)
10. Vukša, S., Milojević, I., 2017., Teorija računovodstva kao informacionog sistema, Centar za ekonomska i finansijska istraživanja, Beograd.
11. Zakon o porezu na dodatu vrednost ("Sl. Glasnik RS", br. 84/2004, 86/2004 - ispr., 61/2005, 61/2007, 93/2012, 108/2013, 6/2014 - usklađeni din. Izn., 68/2014 - dr. Zakon, 142/2014, 5/2015 - usklađeni din. Izn., 83/2015, 5/2016 - usklađeni din. Izn., 108/2016, 7/2017 - usklađeni din. Izn., 113/2017, 13/2018 - usklađeni din. Izn., 30/2018, 4/2019 - usklađeni din. Izn., 72/2019, 8/2020 - usklađeni din. Izn. I 153/2020)
12. Zakon o porezu na dohodak građana ("Sl. Glasnik RS", br. 24/2001, 80/2002, 80/2002 - dr. Zakon, 135/2004, 62/2006, 65/2006 - ispr., 31/2009, 44/2009, 18/2010, 50/2011, 91/2011 - odluka US, 7/2012 - usklađeni din. Izn., 93/2012, 114/2012 - odluka US, 8/2013 - usklađeni din. Izn., 47/2013, 48/2013 - ispr., 108/2013, 6/2014 - usklađeni din. Izn., 57/2014, 68/2014 - dr. Zakon, 5/2015 - usklađeni din. Izn., 112/2015, 5/2016 - usklađeni din. Izn., 7/2017 - usklađeni din. Izn., 113/2017, 7/2018 - usklađeni din. Izn., 95/2018, 4/2019 - usklađeni din. Izn., 86/2019, 5/2020 - usklađeni din. Izn., 153/2020, 156/2020 - usklađeni din. Izn., 6/2021 - usklađeni din. Izn., 44/2021,

118/2021, 132/2021 - usklađeni din. Izn. I 10/2022 - usklađeni
din. Izn.)

FARMERS' BOOKKEEPING BOOKS⁵

Slavko Vukša⁶, Ivan Milojević⁷, Milorad Zekić⁸

Abstract

Business, as the movement of economic factors in a certain direction, implies continuous monitoring, regardless of whether it causes changes or maintains the existing state. In this sense, accounting is the most important part of the overall information system of every business entity whose information is indispensable to financial management when making decisions. In this paper, we will present the agricultural holding as a business entity as the main production-organizational unit in agriculture. From the aspect of profitability, agricultural farms can be viewed as farms that operate on a market principle (commercial), whose operations can be considered agribusiness and should be included in the VAT system, and those that operate on a non-market principle (non-commercial), which are engaged in production for own needs.

Key words: *bookkeeping, agriculture, value added tax, personal income tax*

Datum prijema / Date of arrival: 21.10.2022.

Datum prihvatanja / Accepted date: 11.12.2022

---

⁵ The work is the result of scientific research work on the project "Possibility of transferring knowledge from bookkeeping to agricultural farms of Bojnik municipality", co-financed by the Ministry of Agriculture, Forestry and Water Management of the Republic of Serbia, number 400-00-00010/53/2022-02 dated 26.12.2022.

⁶ Professor emeritus, Alfa BK University, Belgrade, Republic of Serbia e-mail: slavkovuksa@gmail.com

⁷ Full Research Professor, Ministry of defence Republic of Serbia e-mail: drimilojevic@gmail.com

⁸ Assistant professor, School of economics and management studies Kragujevac, e-mail: milorad.zekic@vsem-portal.com

